

Дмитро Головко

ПОШТАРСЬКА СУМКА

Дмитро Головко

ПОШТАРСЬКА СУМКА

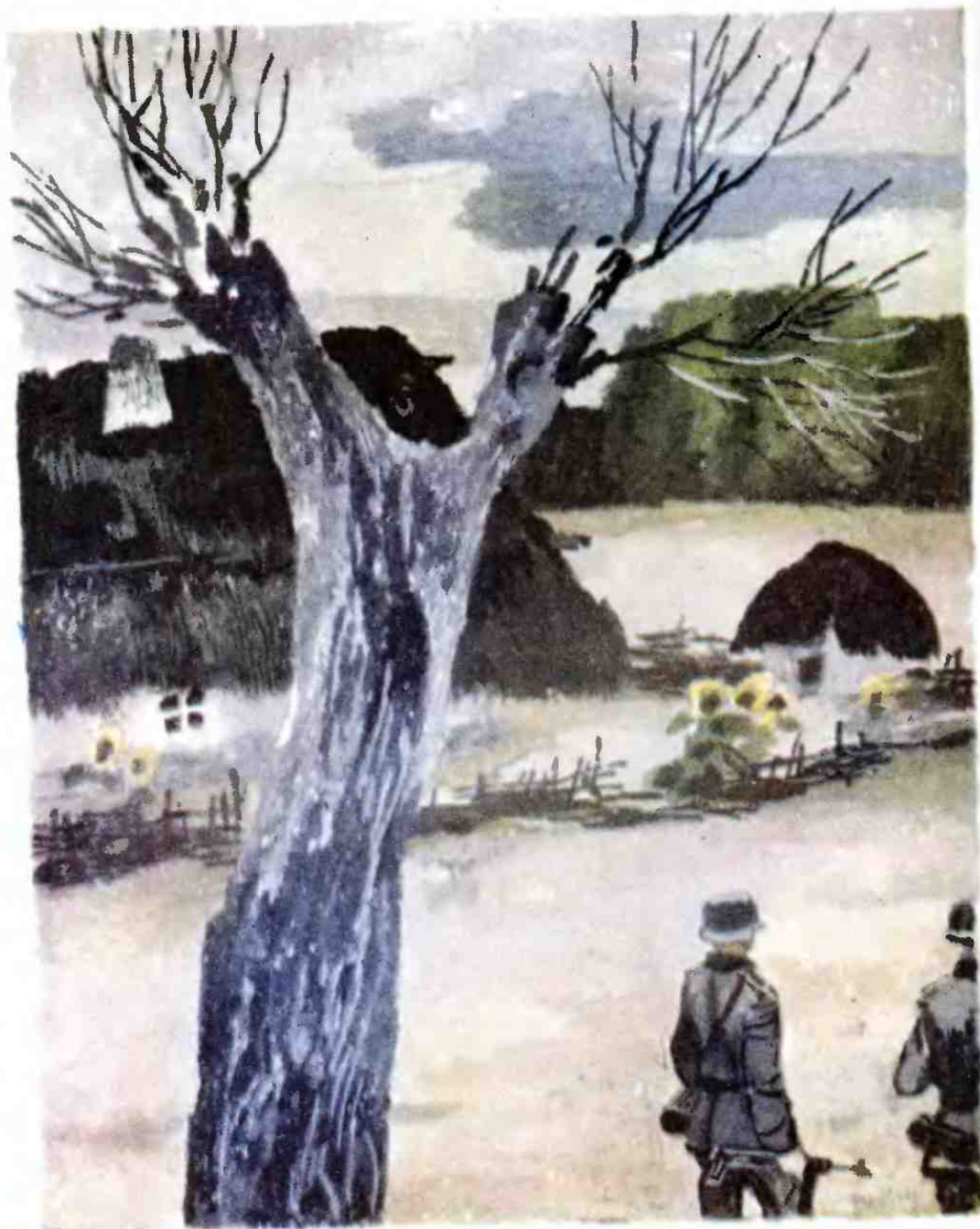
ОПОВІДАННЯ

Для дошкільного віку

Художник
ВОЛОДИМИР САВАДОВ

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1983

ТЕЛЕГРАМА

Хутір, в якому Ростик жив із батьками та меншенькою сестричкою Ганнусею, фашисти спалили. Так вони помстилися за партизан, які не давали їм спокою. Того страшного дня загинуло багато людей. Ростик з мамою і сестричкою лишилися живими, бо якраз гостювали в сусідньому селі у бабусі Івги. А тато був у партизанах.

Приземкувата бабина хата стояла на краю села, неподалік лісу. У той ліс хлопчик часто ходив з Ганнусею і Полею — сиріткою, котру бабуся Івга теж прихистила. Вони збирали ягоди, гриби, рвали молоденьку нехворощ та молочай, які дуже любила бабина коза Берізка. Бувало, побачить коза, що діти повертаються з лісу, одразу голосно замекає, затрясе сивою борідкою. Вона не кожного підпускала до себе, та з ними поводитися мирно. Дозволяла брати себе за роги, гладити по рябій спині.

Якось надвечір Ростик пригощав Берізку свіжим молочаєм. Коза спритно висмикувала з хлопчикових рук тонкі стебельця, лоскотно торкаючись м'якими губами до його пальців.

Раптом у селі затріщали постріли, кілька разів щось важко ухнуло. Берізка перестала їсти, насторожилась. Дівчатка, що гралися під хатою, підбігли до Ростика, мовляв, що це? Вдома ж ні мами, ні бабусі — з городу ще не повернулися.

Повз двір бігли до лісу люди. Якась жінка з розпущеними косами перелякано гукнула їм з дороги:

— Тікайте, дітки, облава!

Ростик схопив дівчаток за руки, і вони метнулися за людьми. Бігли недовго, бо швидко потомилися. Біля перших сосен на узліссі упали просто на землю. Відсапувалися. Раптом позад себе вони почули чийсь кроки, злякано озирнулися і побачили Берізку. Її руді з прожилками очі винувато говорили: хіба я могла сама лишатися?

— Ой рідненька моя,— зраділа Ганнуся й схлипнула:— Як там наша мама?

— І бабуся?— жалібно додала Поля.

У Ростика в самого шкребло на душі, але він прикрикнув на дівчаток:

— Тільки не рюмсати!

Від села знову долинула стрілянина. Діти поспішили в глибокий ліс. Обминали галявинки, пагорби. Сподівалися зустріти людей із свого хутора, але ніде нікого. Угорі над ними похмуро шуміли верховіття, наполохано скрекотали сороки. Поля десь загнала в погу скабку і тепер ішла накульгуючи. Коза не відставала від них, зривала на ходу пагінчики глоду та листочки щавлю, поскубувала мох.

Ростик ішов попереду. Ступав широко, впевнено. Був мовчазний, а чорний чуб спадав на очі і робив його суворим. Ще б пак! Надходив вечір — треба шукати десь почівлю. Хоч і літо, а в лісі холодно. Дівчатка ж у блаженських платтячках. Та й сам

він без сорочки. Для нього це — дрібниці, не замерзне. А вони...

Ліс трохи порідшав. Однак сонячне проміння ледве пробивалося між високими стовбурами. Під самотньою березою біля горбочка Ростик побачив невелику яму, спинився. Колись це, певно, був окоп. Стінки його давно осунулися. дно заросло латками кошлатого моху. «А якщо тут заночувати?— подумалося хлопцеві.— Є затишок, а фашисти сюди й ноги не поткнуться».

Ганнуся здогадалася про братовий намір — сіла спочити. Біля неї Поля примостилася. Кізка тим часом вскочила в яму й бадьоро заходилася скубти травичку.

— Зараз буде постіль,— усміхнувся Ростик дівчаткам і став ламати навислі березові гілки. Ними він вистлав дно окопу і стінку, на яку можна було спертися.

Густіли сутінки. Деревя навколо зчорніли, втратили обриси. Лячно шурхотів вітер. Діти мовчки сиділи одне біля одного. Кізка тихо лежала поруч і коли-не-коли поглядала то на Ростика, то на дівчаток. Від цих поглядів їм чомусь робилося трохи спокійніше.

Враз над головами щось лунко зацокотіло. Вони подивилися вгору і побачили пташку з червоною голівкою. Дятлик! Він прудко перебігав по стовбуру берези і дзьобом, наче молоточком, вистукував по корі: тук-тук, тук-тук!

Темні, як вуглинки, оченята дівчаток повеселішали. А хлопчик склав долоні трубочкою, приклав їх до рота і тихо погукав:

— Дятлику-у-у, телеграму прийми: Поля, Ганнуся і Ростик втекли від фриців і сидять в окопі.

— Хто ж її одержить, цю телеграму?— зітхнула Поля.

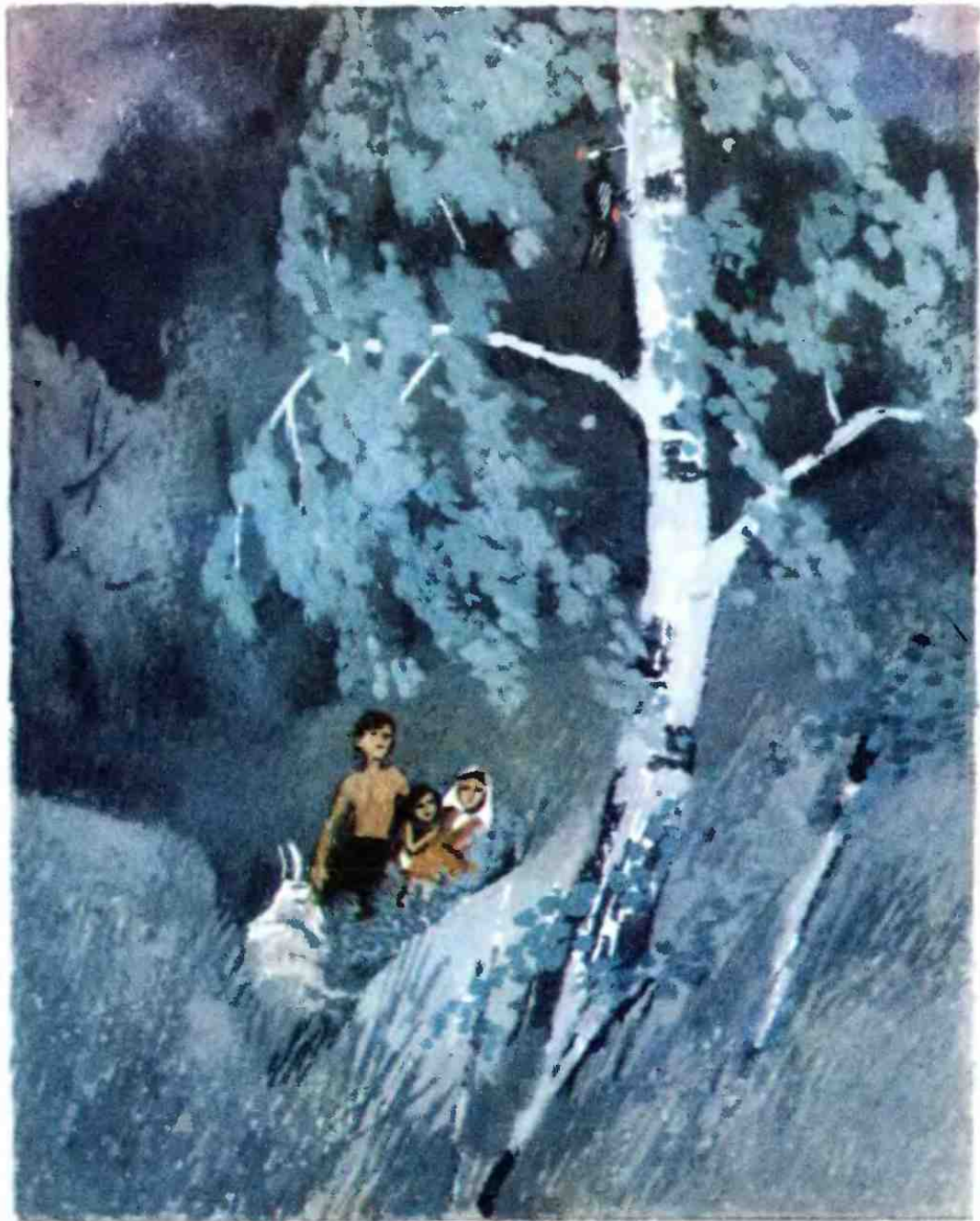
— А хоч і твій тато.

— Е-е-е, він далеко на фронті. Якщо живий...

Полину маму фашисти вбили того дня, як палили хутір.

— Тоді наш татко одержить, правда ж, Ростик? Може, він у цьому лісі партизанить?

Хлопчик кивнув Ганнусі. Ех, якби він був старший, теж не-

одмінно пішов би з ним. Але йому тільки дев'ятий рік. Якби не війна, ходив би оце в другий клас. А дівчатка ще менші за нього.

Дятлик несподівано замовк і незабаром полетів собі з берези.

В лісі стало зовсім темно.

— Ой, як страшно,— Поля притулилася до Ростика.— А якщо вовк прийде?

— То й що,— спокійно відповів хлопець, хоч у самого мурашки по спині побігли.

— Він же захоче Берізку з'їсти,— затремтіла й Ганнуся.

— Не бійтеся, не з'їсть. Вона його налякає.

— Як?

— А так: встане, трусне бородою і скаже:

Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,—
Тут тобі й смерть!

Дівчатка тихо засміялися й підсунулися близенько до кізки. Поля навіть поклала голову на її бік.

— А тепло як!

Ганнуся теж прихилилася. Коза не перечила — жувала собі. Тоді й Ростик підсунувся до неї. Берізка довірливо поклала на його голе плече тепле підборіддя.

Вони вже дрімали, коли у лісі наче дитина розпачливо заплакала: ува-а, ува-а! Навіть кізка підвела голову, нашорошила вуха. Срібне місячне світло ниточками плуталось у її рогах.

— Хто це?— тремтячи, спитала Поля.

— Мабуть, сова,— не чуючи свого голосу, прошепотів Ростик. А в самого аж чуб піднявся.

— Навіщо вона лякає нас?— заплакала Ганнуся.

— То вона так завжди вночі кричить,— сказав хлопець і, щоб заспокоїти себе й дівчаток, гукнув:— Сово-о-о! Лети краще фашистів лякати!

Сова, мабуть, почула, тріснула крильми і кудись полетіла. Більше ніхто не тривожив дітей цієї ночі. Повз їхню схованку пробігав лис — обминув, щоб не злякати. Тихо стрибав сірий заєць, проходив борсук і — ніде й не тріснуло. Навіть вітер стих...

Вранці їх розбудили чийсь голоси, виповнили луною увесь ліс. Ростик обережно визирнув з окопу — і миттю вискочив. Прямо на них ішло кілька чоловіків. Один, попереду, борода-тий, кремезний, на кашкеті стрічка навскоси черво-ніє.

— Ростику?!

— Я, дядьку Іване!..

— А де ж дівчатка?

— Ми тут,— радо схлипуючи, вилізла Поля. За нею вистрибнула Берізка. Чоловіки голосно засміялися, а дядько Іван подав руку Ганнусі, яка ще стояла розгублено в окопі.

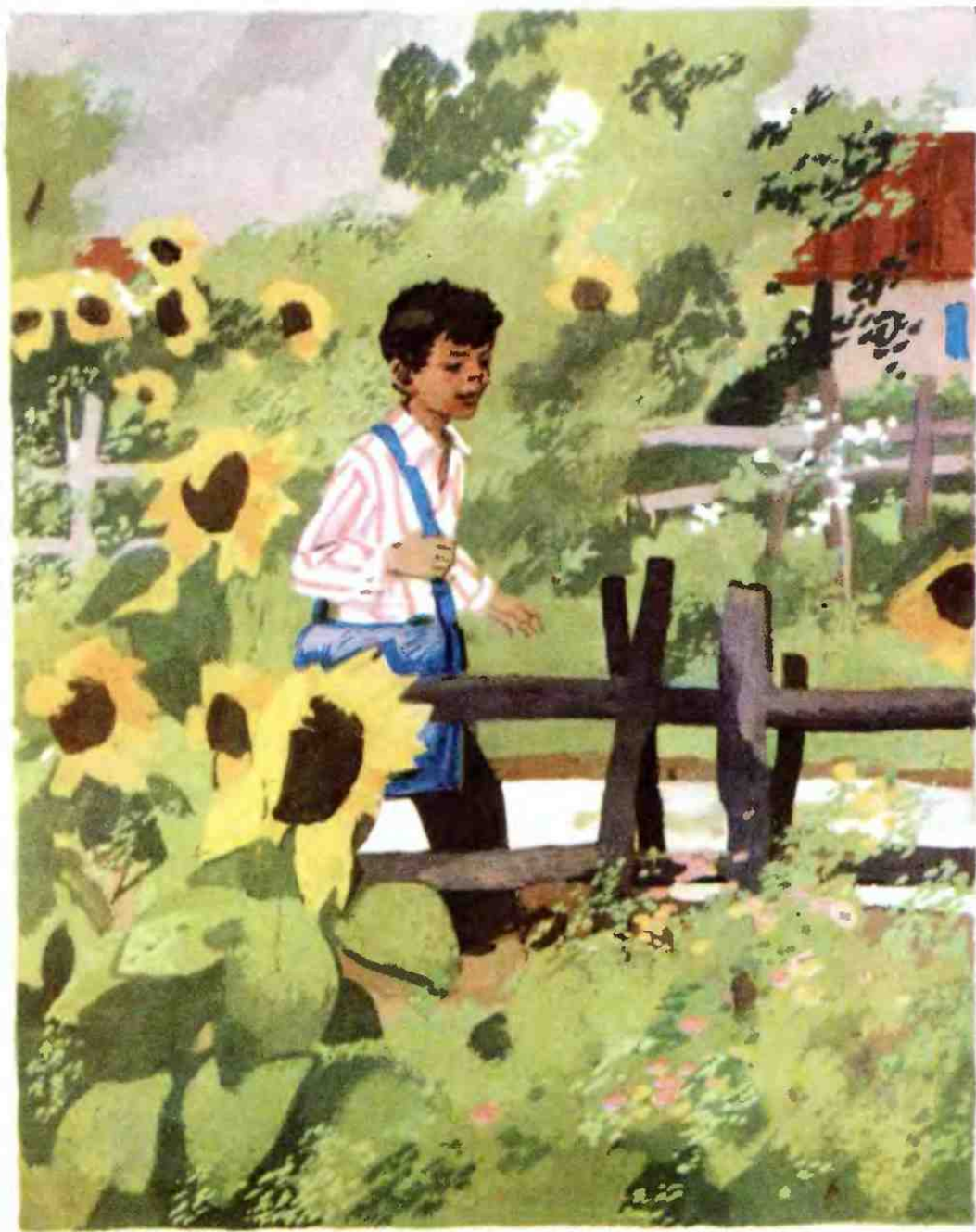
— Сміливіше, дочко. Фашистів уже немає в селі. Там ваш батько, мама й бабуся з ніг збилися, вас розшукуючи.

— А ви нас як знайшли?— уже щебетала Ганнуся на плечі у когось з партизанів.

— Догадайся,— казав весело партизан.

— Їм дятлик телеграму передав,— відповів за сестру Ростик. Усі засміялися. Навіть Берізка радісно замекала і побігла попереду.

ПОШТАРСЬКА СУМКА

З дощу Мишко влетів до хати, а мама вже дома, сидить біля столу, голову підперла руками.

— Що з тобою?

— Та, либонь, застудилася: голова болить, ноги ломить.

— Може, лікаря покликати?

— Не треба; синку, зайвий раз людей турбувати. Полікуюся сама,— сказала мати й підійшла до ліжка, на бильці якого висіла поштарська сумка.— Шкода, не всю пошту рознесла. На Бондарівку йти сил не вистачило. А велосипедом не поїхати — грязько.

Мишко поставив на лаві скляну банку, в якій плавало з півдесятка рибинок, тихо перепитав:

— Тільки на Бондарівку не віднесла?

— Ага... Нехай уже завтра. Переодягнися, сишку, а то он як змок на тій рибалці.

Хлопець скинув мокру сорочку, надів суху, смугасту, пальцями розчесав чорну чуприну. Примостився з книжкою біля вікна.

Надворі дощ перестав, хоча ще було пасмурно.

Раптом хлопчик закрити книжку, рішуче підійшов до ліжка і надів на плече поштарську сумку.

— Я віднесу пошту!

— Що ти, сику, це ж далеко,— забідкалася мати.

— Нічого, дійду, не маленький,— і подався до дверей, звідки додав:— Я ж бачу, що ти переживаєш.

Бондарівка була околицею села. Поки хлопець доплуганився туди, то встиг добряче натомитися, забрьохав черевки, а ремінь сумки надавив йому плече.

Всюди по дорозі стоялі калюжі — доводилося обминати їх городами, поза кущами. І все ж Мишко на ходу встиг передивитися пошту, щоб знати, кому що заносити.

Першою на черзі була хата діда Гути. Вона стояла за сивеньким парканом у темній гущавині вишень. Мишко знав, що в старого є кудлатий Рябко. Удвох вони вночі сторожують колгоспні ферми. А що, коли пес не прив'язаний?

Хлопець обережно прочинив хвіртку, сторожко зайшов у двір. Не встиг навіть роздивитися його, як біля сарайчика загуркало, задзвінькало — це Рябко звідти потяг за собою ланцюг.

— Прив'язаний,— полегшено зітхнув хлопець, але пройти до ганку мимо пса не наважився, чекав — може, хто вийде з хати? Але ніхто не виходив. Не гавкав і пес, тільки насторожено стежив за кожним його рухом.

Мишко примірівся: якщо підійти до ганку від городу, то Рябко не дістане... Воно можна й прямо йти — ланцюг короткий. Та ліпше не ризикувати.

Мокре гілля вишень кілька разів цвѣохнуло хлопця, обваж-

нілі стебла бур'яну під хатою заросили йому штани, сорочку. Біля причілку була купа соснового хмизу, і Мишкові довелося перелазити через неї. Колючки глици накололи пальці, натикалися в одяг, діставали й тіла.

Нарешті дістався до ганку. А назустріч — дід Гута. Низенький, у крилатому солом'яному брилі. Старий ніби чекав на непроханого гостя.

— Ти чого це вештаєшся на моєму городі? Кавунчиків захотів?

— Я вам пошту приніс,— образився Мишко.

— Пошту?— здивувався дід.— Давай газетку з програмою. Що там сьогодні по телевізору показуватимуть?.. Слухай, а мама де?

— Вдома, застудилася, мабуть,— пояснив хлопець і подав старому районну газету та журнал.

— Зачекай-но, хлопче,— попросив дідусь і притьмом до хати. З неї він виніс целофановий пакетик.— Це ось липовий цвіт, хай мама заварить від простуди. А тобі — два кавунчики. І не віднікуйся, бери, у сумці донесеш.

Потім дідусь тупнув на Рябка, що засіпався на ланцюгу:

— Ану, на місце!— і пес, підібгавши хвоста, винувато побрів у свою конуру.— Ти, хлопче, не бійся його, він не кусається, він плохенький.

— А я й не боюся,— відповів на те Мишко.

Тітка Қилина жила неподалік, через дорогу. Хата в неї стояла біла-біла, під червоним черепичним дахом, з голубими віконницями. Мишко відшукав у сумці її газети, хотів було заходити до двору, коли гульк — на воротях скринька, пофарбована в яскраво-зелений колір. Опускаючи в неї газети, хлопець подумав: «Які гарні кольори любить тітка Қилина...»

Заніс Мишко пошту колгоспному механіку Василю Сидоровичу та тітці Христі, котра працює свинаркою. Їхні хати були поруч, під розлогими вербами.

Пройшов ще трохи, коли чує — позаду мотор стрекоче. Оглянувся — мчить по дорозі мотоцикл, аж бризки з-під коліс. На ньому дядько Петро, агроном колгоспу. Хлопець дістав із сумки блискучий конверт і підняв його над головою. Мотоцикл зупинився за кілька кроків від нього.

— Невже мені?

— Вам,— сказав Мишко і подав листа.

Дядько Петро зсунув на широкого лоба захисні окуляри, придивився до конверта, радісно вигукнув:

— От спасибі! Дочекались,— і глянув на хлопця.— Від сина вісточка. На кордоні служить... А чого це ти розносиш пошту, браток?

Мишко пояснив.

— Ще багато листів?— запитав дядько Петро.

— Та є трохи.

— Тоді сідай, якраз я їду на тракторний стан, підвезу. Треба ж якось віддячити тобі.

Хлопець усівся на заднє сидіння, поправив на плечі ремінь сумки, учепився за ручку.

— Ну, помчали!— підморгнув дядько Петро.

Вони швидко об'їхали з півтора десятка дворів. Востаннє мотоцикл зупинився біля старої дощатої хвіртки. Тут жила баба Василина. Дядько Петро оглянувся через плече:

— Відвіз би тебе й додому, та, повір, ніколи,— і вже на прощання додав:— Ти, парубче, за мамою дивись. Вже великий, скоро до школи підеш.

— Знаю,— сказав Мишко, злізаючи з мотоцикла.

Баба Василина стояла біля сіней, висока, усміхнена, у святковій квітчастій кофтині.

— О, маленький поштарик. Чи не Ганнин, бува?

— Еге ж, Ганнин,— Мишко подав бабусі кольорову листівку, на якій було написано: «З днем народження».— Вітаю і я вас, бабо Васирино!

— Дякую, синку,— відповіла стара й стала читати. А тоді:— Бач, і найменша онука не забула поздоровити мене. Хай усі щасливо живуть.

Мишко хотів було вже йти, та баба Василина взяла його за руку й повела до хати. Незабаром він уже сидів за столом і їв смачні соковиті груші. Кілька груш бабуся поклала і в поштарську сумку — для мами.

— Де ж це вона, бідненька, застудилася?— не вгавала стара.— Мабуть, десь ноги промочила. Ой, та що ж це я...

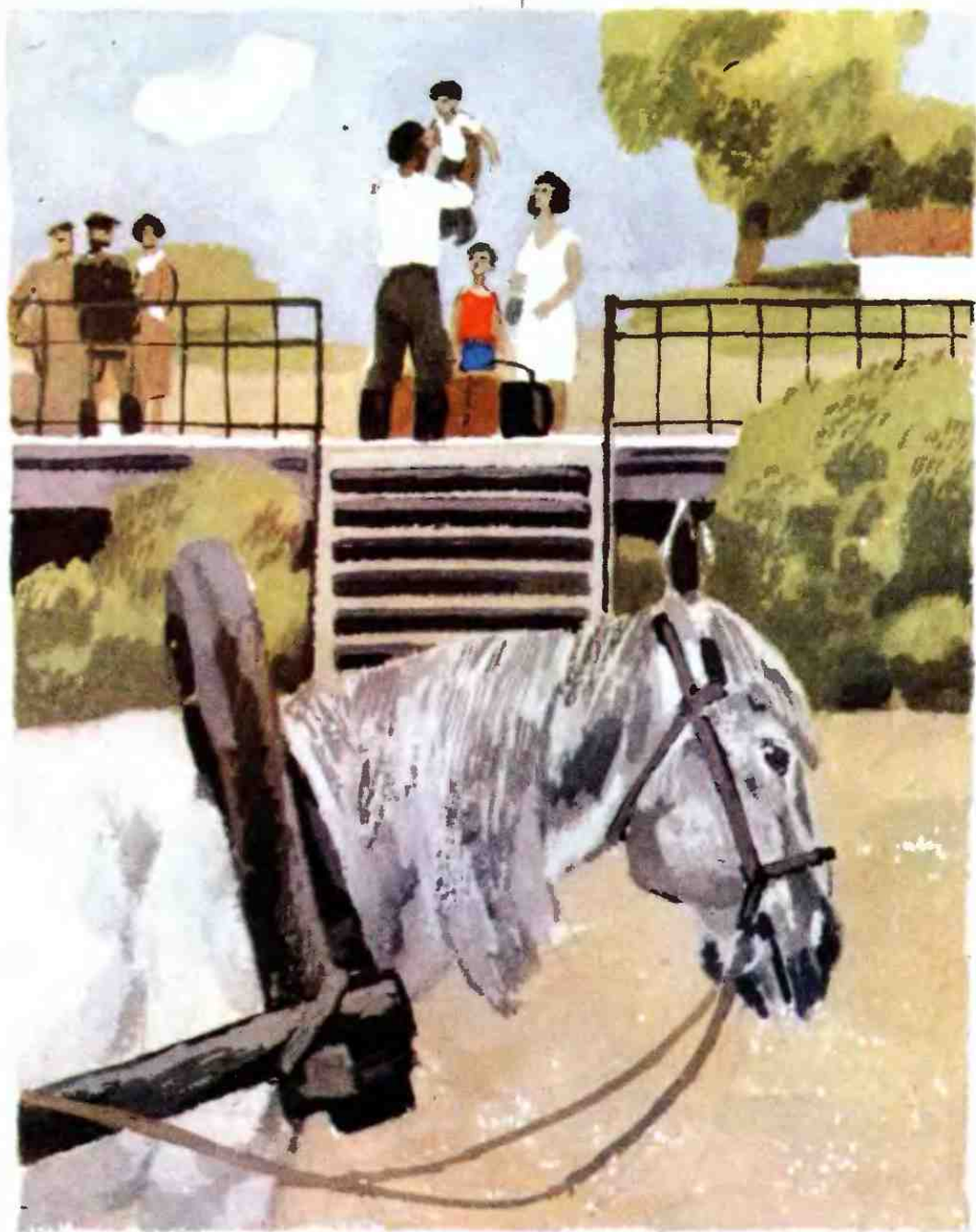
З цими словами бабуся поспішила з хати до сіней, звідки повернулася із жмутиком сухої сизої трави. По хаті одразу пішов чарівний духмяний запах.

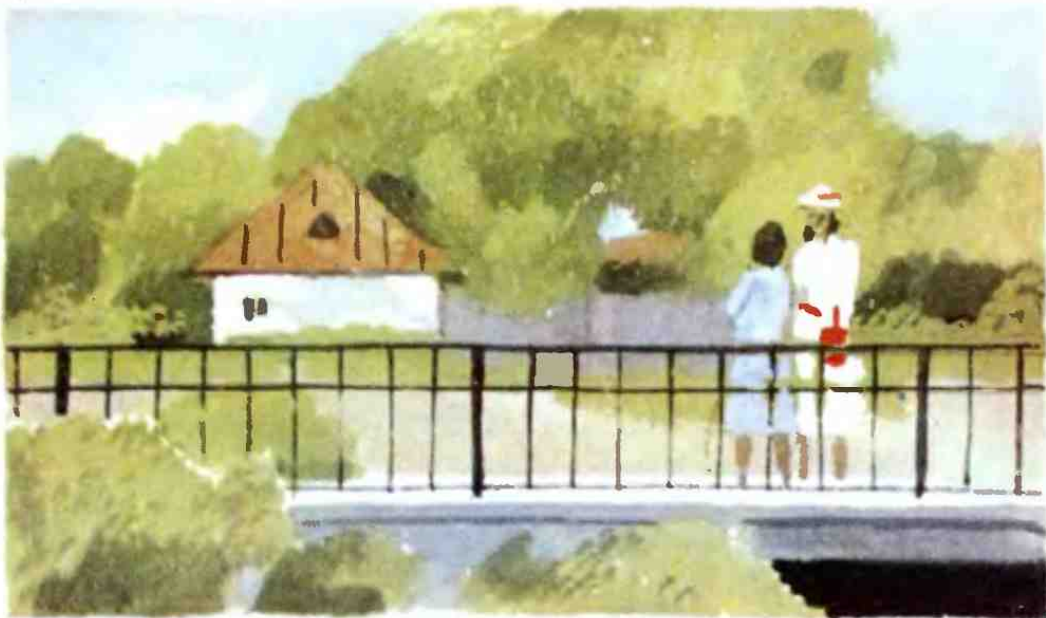
— Це материнка,— пояснила бабуся.— Чай із неї, ой, помошненький. В ній сила землі...

Повертався Мишко додому хоч і втомлений, зате задоволений. Ішов і думав: «Оце так: пошту розніс — а сумка знову повна...»

А з неї так солодко пахли кавунці, груші та найбільше — материнка баби Васиlines.

СИВКО

Хлопці з мамою вийшли з вагона електрички. Перон був безлюдний, тільки у затінку невисоких акацій стояла підвода. Сивий коник перебирав залишки прив'ялої трави, виб'язкував збруєю. Побачивши незнайомих людей, він підвів голову, вдарив копитом і нетерпляче заіржав.

— Та йду вже, йду,— почулося з-за пристанційного будиночка.— Дочекалися!

Хлопці зирк — до них, як журавель, простував височенний дядько Микола і, замість привітання, басив весело:

— Он ви вже які! Нівроку! А Павлик навіть мене перегнав. Ну, тримайся!

Дядько ухопив Павлика за плечі і закружляв з ним. Мама і Андрійко радісно усміхалися.

— Це ви по нас своєю машиною приїхали?— показав на підводу Андрійко, як тільки дядько відпустив брата.

— А що, не подобається мій транспорт?

— Подобається! Дуже!

— Тоді по конях!— скомандував дядько Микола і посадив Андрійка в передку воза. Потім привітався з мамою, сказав, що в селі ждуть не діждуться дорогих гостей. Шкодував, що не приїхав їхній батько.

— У тата відпустка трохи пізніше,— пояснив Павлик.— Він обіцяв прискочити.

Дядько Микола з мамою сіли з одного боку підводи, хлопці — з іншого.

— Ну, Сивко, не підкачай!— поплескав дядько Микола по крутих крижах коника.— Хай знають наших.

Виїхали за станцію на ґрунтову дорогу. Сивко відразу кинувся бігти. Але дядько притримував його:

— Не гарячкуй, дорога чималенька.

Андрійко нетерпляче вертівся і зрештою не витримав — попросив у дядька віжки.

— Будь ласка, Сивко у мене славний, слухняний.

Заволодівши віжками і батогом, хлопчик хвацько свиснув, замахав пужалном. Коник, здається, тільки на це й чекав — зафиркав, завертів хвостом і майже вскач подався дорогою. Позаду за возом кошлатилась пилюка, а навстріч з боків стрімко налітали зубчаті зарослі кукурудзи, золотаво миготіли соняхи і свіже стернище.

Від бігу сива грива коня тріпотіла на вітрі, в груди били пахощі надвечірнього степу.

Поминули якийсь маленький хутірець, прогрімкотіли по дерев'яному мостику, під яким не було навіть калюжки, і дорога круто звернула до соснового лісу, де починалися піски.

— Андрійку, не вимахуй батогом, нехай коник перепочине,— прохала мама,— йому ж важко.

А Сивко наче хотів довести протилежне: навіть коли колеса в'язли у сипучому піску, намагався бігти напористо й легко.

— Давай ще ми з Павликом покеруємо,— дядько посадив собі на руки брата і взяв у Андрійка віжки. Сивко одразу перейшов на повільний крок.

Заїхали на подвір'я ферми.

— Тпру-у, вдома,— сказав до гостей дядько.— Тепер ідіть городами до хати, там на вас тітка Ганна чекає. Ваші речі, як тільки з усім упораюся, я принесу.

— А можна мені з вами, дя?— став благати Андрійко.

— Лишайся, вдвох буде охотніше.

Вони розпрягли Сивка. Дядько відвів його у кінець подвір'я і пустив пастися, а сам поніс упряж у приміщення ферми. Андрійко zostався біля підводи.

Збиваючи порохняву, на подвір'ї з'явився табун різномастих телят. Одне, червонясте, вибігло з гурту і — до Андрійка. Лобате, задерикувате, з білою лисинкою на лобі. Воно зупинилося за кілька кроків, гребнуло ногою. «Дивись, ще буцикне. Чого воно? Невже йому не сподобалася червона безрукавка? Може, скочити на підводу?»— шукав порятунку хлопчик.

А теля вже навіть зачмихало.

І тоді Андрійко — навтьоки. Воно, підохочене,— за ним.

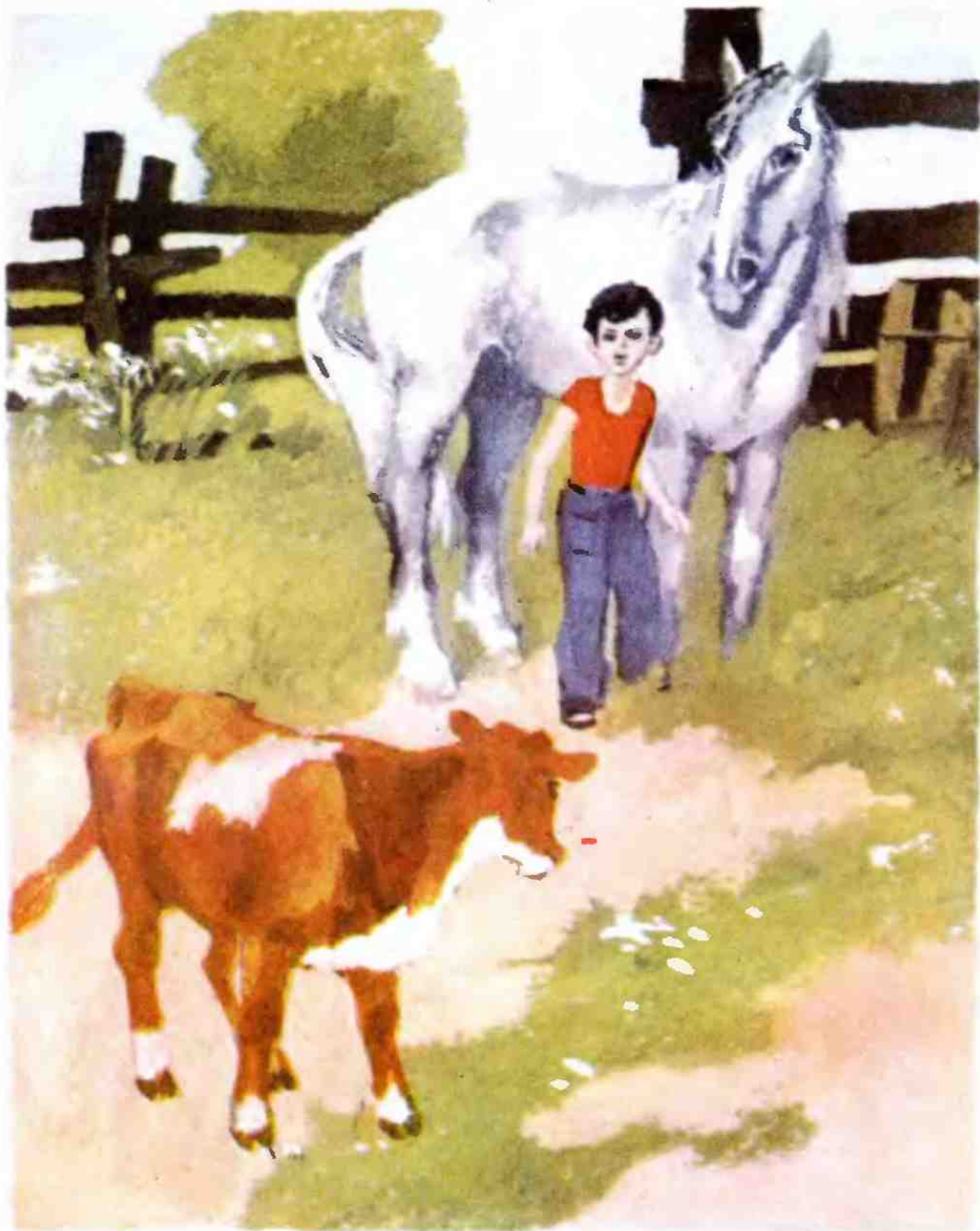
Мить — і хлопець уже був біля Сивка. Той аж заіржав від несподіванки.

— Сивко, рятуй від цього дурника!— заховався Андрійко за коня.

Сивко мотнув головою і ще раз заіржав. Теля постояло якусь мить, не зважаючи підійти до коня, а тоді, зачувши окрик пастуха, подалося назад до гурту.

— Спасибі, виручив із біди,— Андрійко вдячно погладив коника по спітнілій шиї.

І враз хлопчикові стало соромно. Йому здалося, що Сивко зараз думає: «Бач який! Прибіг рятуватися. А всю дорогу вих-

17-07 1998.

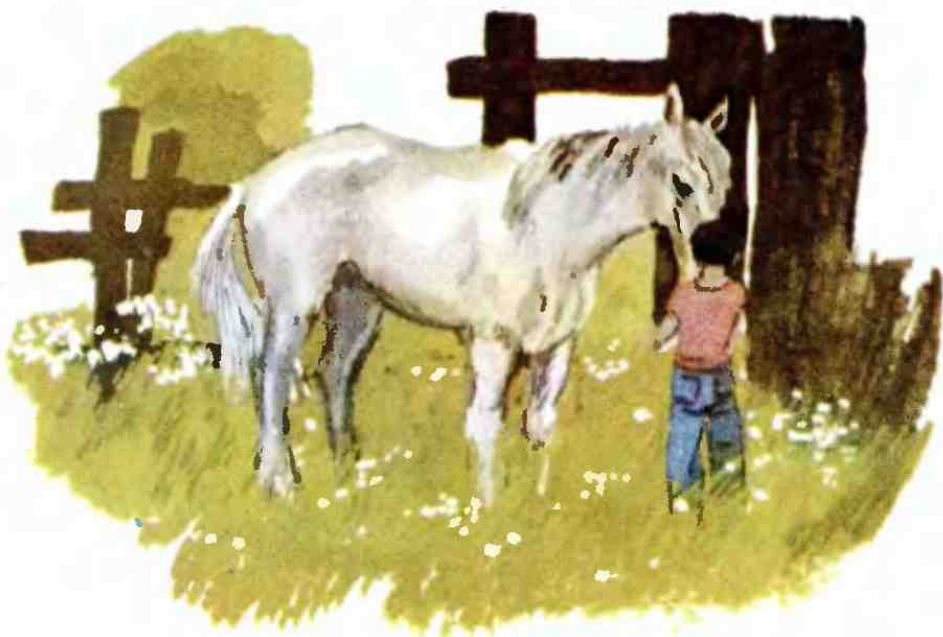
вещював мене дядьковим батогом та сіпав віжками. Не міг же я показати свою слабість. Біг і дивувався: звідки ти такий, Андрійку? Наші сільські хлоп'ята бережуть мене, доглядають... Я гадав, що ми потоваришуємо з тобою, ти водитимеш мене пастися на луги, їздитимеш верхи по селу, на полі. А в місті, у своєму садочку, розкажеш про нашу дружбу...»

Може, й не зовсім так думав Сивко, позираючи на Андрійка карими докірливими очима, в яких стояла вечірня тиша. Та хлопчик, перебираючи пальцями його попелясту гриву, прошепотів:

— Вибач. Я все зрозумів.

— Андрійку-у!— гукнув із синіх сутінків дядько Микола.— Прощайся до завтра з Сивком та пішли вже до хати.

Хлопчик ще раз потріпав гриву коневі, і той примирливо торкнувся його плеча теплими губами.

Дмитрий Андреевич Головкин

ПОЧТОВАЯ СУМКА

Рассказы

(На украинском языке)

Для дошкольного возраста

Художник
Владимир Ереминич Савадов
Киев «Веселка»

Редактор Ю. М. Набока
Художник-редактор В. А. Кавун
Технический редактор К. Г. Дворська
Корректор С. В. Гордіюк

Информ. бланк № 2595

Здано на виробництво 05.05.83. Підписано до друку 25.08.83. Формат 70×90^{1/16}.
Папір офс. № 1. Гарнітура літературна. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 1,76.
Умість фарб. шдб 7,62. Обл. вид. арк. 1,47. Тираж 125 000 пр. Зам. 3-349. Ціна 10 к.

Видавництво «Веселка», Київ-50, Мельникова, 63.

Київська шпальна фабрика, 252655, МСП, Київ-80, Фрунзе, 51а